

Zadeva C-699/23

**Povzetek predloga za sprejetje predhodne odločbe v skladu s členom 98(1)
Poslovnika Sodišča**

Datum vložitve:

16. november 2023

Predložitveno sodišče:

Juzgado de Primera Instancia n.º 8 de Donostia — San Sebastián
(Španija)

Datum predložitvene odločbe:

13. november 2023

Tožeča stranka:

FG

Tožena stranka:

Caja Rural de Navarra, S.C.C.

Predmet postopka v glavni stvari

Hipotekarna kreditna pogodba – Provizija za odobritev kredita – Nepoštenost

Predmet in pravna podlaga predloga za sprejetje predhodne odločbe

Člen 267 PDEU – Predlog za sprejetje predhodne odločbe v zvezi z razlago – Združljivost sodne prakse Tribunal Supremo (vrhovno sodišče) v zvezi s provizijo za odobritev kredita s sodno prakso Sodišča – Merila

Vprašanja za predhodno odločanje

1. Ali je v nasprotju z načelom preglednosti zaračunavanje „provizije za odobritev kredita“ v primeru storitev, ki jih opravi prodajalec ali ponudnik, ki jih ne opredeli niti po vsebini niti po času, ki ga je za to potreboval, zaradi česar potrošnik ne more dokazati, na eni strani, da je njihovo plačilo v skladu z dogovorjenim oziroma v skladu s tarifo oziroma vsekakor v skladu s tem, kar je razumno glede

na vrsto storitve, in na drugi strani, da se ne prekriva z nobeno drugo storitvijo, da ne plačuje za storitve, katerih plačilo je že zajeto z obrestmi, in da prodajalec ali ponudnik ne podvaja plačila za katero drugo storitev?

2. Ali je v nasprotju z načelom preglednosti, če prodajalec ali ponudnik, ko je oglaševal obrestno mero, ki jo je ponujal v primeru potrošniških hipotekarnih kreditov, ni oglaševal tudi „provizije za odobritev kredita“, ki jo je bilo treba plačati ob sklenitvi oglaševane pogodbe, zlasti če to provizijo tvori znani, vnaprej določeni in nespremenljivi odstotek odobrenega zneska, kakršen koli je že ta znesek?

3. Ali je treba, če so preučevanje vloge in s tem povezani postopki, zbiranje in analiza informacij o kreditni sposobnosti prosilca in njegovi zmožnosti odplačevanja kredita v času trajanja kredita ter ocena predloženih zavarovanj nekatere od storitev, ki se plačajo v okviru provizije za odobritev kredita, če je vloga za kredit odobrena in je kredit najet, in se te iste storitve ne zaračunajo, če je vloga za kredit zavržena, šteti, da gre za storitve, ki so neločljivo povezane z bančno dejavnostjo in so del njenega varnostnega protokola, ter da mora stroške zanje nositi institucija, kot je bilo razumljeno v Direktivi 2014/17/EU Evropskega parlamenta in Sveta o potrošniških kreditnih pogodbah za stanovanjske nepremičnine?

4. Če se izkaže, da se s provizijo za odobritev kredita plačujejo nekatere storitve, ki ne spadajo v dejavnost kreditodajalca, zaradi česar se plačujejo ločeno od obresti, ali ne bi moral kreditodajalec zato potrošniku predložiti ustreznega računa z ločenimi postavkami in DDV za vse opravljene storitve?

5. Ali je v nasprotju z načelom preglednosti, da prodajalec ali ponudnik, ki je določil plačilo provizije za odobritev kredita kot ceno za vrsto zelo konkretnih storitev, potrošniku pred podpisom pogodbe ni dal na voljo in izročil tarife s ceno/uro vsake od teh storitev, tako da bi potrošnik lahko po eni strani vnaprej vedel, kakšni bodo končni stroški njegove kreditne pogodbe, in po drugi strani primerjal ceno teh storitev s cenami, ki jih ponujajo drugi prodajalci ali ponudniki?

6. Ali je v skladu z načelom preglednosti, če prodajalec ali ponudnik zaračunava vrsto zelo konkretnih storitev, ki so bistvene za sklenitev pogodbe, za katero sta si prizadevali obe stranki, z odbitkom odstotka od skupnega zneska odobrenega kredita, tako da je bila ista storitev, ki jo je opravilo isto število oseb in v istem obdobju, zaračunana kot „provizija za odobritev kredita“ v različnih zneskih glede na znesek kredita, odobrenega v vsakem posameznem primeru?

7. Ali je nadzor nad preglednostjo, pri katerem se določilo o proviziji za odobritev kredita šteje za nepošteno glede na to, ali njen znesek presega določeno številko, ki izhaja iz statističnih podatkov o proviziji, pridobljenih prek interneta, v nasprotju s členom 4(2) Direktive 93/13/EGS?

8. Ali je v nasprotju s členoma 6(1) in 7(1) Direktive 93/13/EGS nacionalna sodna praksa, v skladu s katero se nesorazmernost provizije za odobritev kredita določi na podlagi zneskov provizij za odobritev kredita, ki so bili glede na statistične podatke zaračunani v tistem času v Španiji in ki so se zaračunali, ko v Španiji določila, ki so opredeljevala navedeno provizijo za odobritev kredita, niso bila predmet nadzora nad nepoštenostjo?

9. Ali je v nasprotju z načelom učinkovitosti, če prodajalec ali ponudnik v pogodbah, sklenjenih, preden je Kraljevina Španija prenesla Direktivo 2014/17/EU v nacionalni pravni red, zaračuna provizijo za odobritev kredita, ki pomeni nadomestilo za oceno solventnosti potencialnega kreditorejmalca in izvedljivosti posla, čeprav ta ocena po prenosu te direktive ne more več pomeniti strošek za potencialnega kreditorejmalca?

10. Ali je treba člen 3(1) Direktive 93/13/EGS razlagati tako, da nasprotuje nacionalni sodni praksi, kakršno je oblikovalo Tribunal Supremo (vrhovno sodišče) v zadevi STS 816/2023 z dne 29. maja, v skladu s katero za nadzor nad nepoštenostjo določila o „proviziji za odobritev kredita“ ni potrebno, da je v določilu navedeno, za katere storitve se plačuje provizija za odobritev kredita in po kakšni ceni, in da je ta nadzor nad nepoštenostjo omejen na preverjanje, ali je v navedenem določilu jasno naveden znesek, ki ga mora plačati potrošnik, in ali ta znesek ne presega meje, ki je določena za to, da se šteje za nesorazmerne?

Navedene določbe prava Unije

Direktiva Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah, uvodne izjave 12, 13, 19, 20 in 24 ter členi 3, 4, 5, 6 in 7.

Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2005/29/ES z dne 11. maja 2005 o nepoštenih poslovnih praksah podjetij v razmerju do potrošnikov na notranjem trgu, člen 7.

Direktiva 2014/17/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. februarja 2014 o potrošniških kreditnih pogodbah za stanovanjske nepremičnine, Priloga II, del B, oddelek 4, točka 3, prvi stavek.

Navedene določbe nacionalnega prava

V španskem pravu je v predpisih o preglednosti v bančništvu provizija za odobritev kredita obravnavana posebej, drugače kot druge bančne provizije. Orden de 5 de mayo de 1994 sobre transparencia de las condiciones financieras de los préstamos hipotecarios (odredba z dne 5. maja 1994 o preglednosti finančnih pogojev za hipotekarne kredite) v točki 4 priloge II določa:

„1. Provizija za odobritev kredita – Vsi stroški za preučitev kredita ali za odobritev ali obravnavo hipotekarnega kredita oziroma drugi podobni stroški, ki

so povezani z dejavnostjo kreditodajalca v zvezi z odobritvijo kredita, morajo biti obvezno del enotne provizije, imenovane ‚provizija za odobritev kredita‘, ki jo je treba plačati le enkrat. Njen znesek ter oblika in datum plačila bodo opredeljeni v tem določilu. [...]

2. Ostale provizije in poznejši stroški. – Poleg ‚provizije za odobritev kredita‘ se lahko v breme kreditojemalca dogovorijo samo: [...] (c) provizije, ki so bile pravilno sporočene centralni banki Španije v skladu z določbami odredbe z dne 12. decembra 1989 in njenih izvedbenih predpisov ter se nanašajo na zagotavljanje posebne storitve kreditodajalca, ki ni zgolj običajno vodenje kredita.“

Ta drugačna obravnava provizije za odobritev kredita in drugih bančnih provizij se je ohranila v prvotnem besedilu Ley 2/2009, de 31 de marzo, por la que se regula la contratación con los consumidores de préstamos o créditos hipotecarios y de servicios de intermediación para la celebración de contratos de préstamo o crédito (zakon 2/2009 z dne 31. marca o sklepanju pogodb o potrošniških hipotekarnih posojilih ali kreditih in o storitvah posredovanja pri sklepanju posojilnih ali kreditnih pogodb). Člen 5 tega zakona glede obveznosti preglednosti v zvezi z višino provizij in stroškov določa:

„1. Podjetja svobodno določijo svoje tarife za provizije, pogoje in stroške, ki se lahko zaračunajo potrošnikom, brez drugih omejitev, kot so te, ki so v zvezi z nepoštenimi pogoji določene v tem zakonu, v zakonu z dne 23. julija 1908 in v kraljevi zakonski uredbi 1/2007 z dne 16. novembra. V tarifah, ki vsebujejo provizije ali nadomestila in stroške, ki jih je mogoče zaračunati, vključno s svetovalnimi dejavnostmi, se navedejo pogoji, pod katerimi se zaračunajo, in po potrebi kako pogosto se zaračunajo. Provizije ali nadomestila in stroški, ki se zaračunajo, morajo ustrezati dejansko opravljenim storitvam ali nastalim stroškom. Za storitve, ki jih stranka ni zavezujoče in izrecno sprejela ali zahtevala, se provizije ali stroški nikakor ne smejo zaračunati.“

2. Ne glede na določbe prejšnjega odstavka: [...] (b) V primeru stanovanjskega hipotekarnega posojila ali kredita enkratna provizija za odobritev kredita vključuje vse stroške za preučitev, odobritev ali obravnavo hipotekarnega posojila ali kredita oziroma druge podobne stroške, ki so povezani z dejavnostjo podjetja v zvezi z odobritvijo posojila ali kredita. V primeru posojil ali kreditov v tuji valuti provizija za odobritev kredita vključuje tudi morebitno provizijo za menjavo valute, ki ustreza začetnemu izplačilu posojila ali kredita. Ostale provizije in stroški, ki se zaračunajo potrošniku in jih podjetje zaračuna za taka posojila ali kredite, se morajo nanašati na opravljanje posebne storitve, ki niso odobritev ali običajno vodenje posojila ali kredita.“

Trenutno je ta pravna ureditev vsebovana v Ley 5/2019, de 15 de marzo, reguladora de los contratos de crédito inmobiliario (zakon 5/2019 z dne 15. marca o pogodbah za stanovanjske kredite), katerega člen 14, ki se nanaša na pravila preglednosti pri trženju stanovanjskih kreditov, določa naslednje:

„3. Zaračunajo se lahko samo stroški ali provizije za storitve, povezane s krediti, ki jih je kreditjemalec ali potencialni kreditjemalec zavezujoče zahteval ali izrecno sprejel, če se nanašajo na dejansko opravljene storitve ali nastale stroške, ki jih je mogoče dokazati.

4. Če se dogovori provizija za odobritev kredita, jo je treba plačati samo enkrat in zajema vse stroške za preučitev, obravnavo ali odobritev kredita oziroma druge podobne stroške, ki so povezani z dejavnostjo kreditodajalca v zvezi z odobritvijo kredita. V primeru kreditov v tuji valuti provizija za odobritev kredita vključuje tudi morebitno provizijo za menjavo valute, ki ustreza začetnemu izplačilu kredita.“

V tem sporu se uporabijo tudi Real Decreto Legislativo 1/2007, de 16 de noviembre, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias (kraljeva zakonska uredba 1/2007 z dne 16. novembra o potrditvi prečiščene različice splošnega zakona o varstvu potrošnikov in uporabnikov) (členi 8(b) in (d), 60, 80, 82 in 83), Ley 26/88, de 29 de julio, sobre disciplina e intervención de entidades de crédito (zakon 26/88 z dne 29. julija o nadzoru nad kreditnimi institucijami), Ley 7/1998, de 13 de abril, sobre condiciones generales de la contratación (zakon 7/1998 z dne 13. aprila o splošnih pogodbenih pogojih) (členi 3, 8(1), 8(2), 5(5), 7 in 10) in Código Civil (civilni zakonik) (člen 1303).

Kratka predstavitev dejanskega stanja in postopka v glavni stvari

- 1 Tožeča stranka je 22. januarja 2010 s toženo stranko sklenila hipotekarno kreditno pogodbo za najvišji znesek 168.200 EUR in dobo odplačevanja 30 let s 360 mesečnimi obroki. Med njenimi določili je bila četrta klavzula v zvezi s provizija za odobritev kredita, ki je določala: „Za kredit se zaračuna provizija za odobritev kredita v višini NIĆ CELA PETINTRIDESET ODSOTOKOV od začetnega zneska odobrenega kredita, ki jo POSOJILJEMALKA plača enkrat ob podpisu te pogodbe.“ Tožeča stranka je torej ob podpisu pogodbe plačala 588,70 EUR kot provizijo za odobritev kredita.
- 2 Tožeča stranka je 6. aprila 2022 pri predložitvenem sodišču vložila tožbo, s katero med drugim predlaga, naj se ugotovi, da so zgoraj navedena provizija za odobritev kredita nepoštena.

Bistvene trditve strank v postopku v glavni stvari

- 3 Tožeča stranka meni, da je provizija za odobritev kredita nepoštena. Predvsem meni, da sodna praksa Tribunal Supremo (vrhovno sodišče) (konkretno tista iz sodbe 816/2023 z dne 29. maja 2023 (ES:TS:2023:2131)) ni skladna s sodno prakso Sodišča (zlasti s sodbama z dne 16. julija 2020, Caixabank in Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 in C-259/19, EU:C:2020:578, in z dne 16.

marca 2023, Caixabank (Provizija za odobritev kredita), C-565/21, EU:C:2023:212.

- 4 Tožena stranka meni, da provizija za odobritev kredita ni nepoštena. Zlasti meni, da je navedena sodna praksa Tribunal Supremo (vrhovno sodišče) v celoti skladna z zgoraj navedeno sodno prakso Sodišča in je Sodišče že razrešilo dvome, ki so obstajali v zvezi s provizijo za odobritev kredita.

Kratka predstavitev obrazložitve predloga za sprejetje predhodne odločbe

- 5 Sodišče se je v sodbi z dne 16. julija 2020, Caixabank in Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 in C-259/19, EU:C:2020:578) na podlagi obeh predlogov za sprejetje predhodne odločbe, ki sta ju vložili sodišči prve stopnje, izreklo o proviziji za odobritev kredita v Španiji. In sicer je Sodišče v točkah 2 in 3 izreka odločilo:

„2. Člen 3, člen 4(2) in člen 5 Direktive 93/13 je treba razlagati tako, da je treba pogodbene pogoje, ki so zajeti s pojmom ‚glavni predmet pogodbe‘, razumeti kot pogoje, ki določajo bistvene dajatve iz te pogodbe in ki jo kot taki opredeljujejo. Nasprotno pa pogoji, ki so pomožni v primerjavi s pogoji, ki določajo samo bistvo pogodbenega razmerja, ne morejo biti zajeti s tem pojmom. Dejstvo, da je provizija za odobritev kredita vključena v skupne stroške hipotekarnega kredita, ne more nujno pomeniti, da je bistvena storitev hipotekarnega kredita. Vsekakor mora sodišče države članice preveriti jasnost in razumljivost pogodbenega pogoja, ki se nanaša na glavni predmet pogodbe, in to neodvisno od prenosa člena 4(2) te direktive v pravni red te države članice.

3. Člen 3(1) Direktive 93/13 je treba razlagati tako, da pogoj v posojilni pogodbi, sklenjeni med potrošnikom in finančno institucijo, ki potrošniku nalaga plačilo provizije za odobritev kredita, lahko v škodo potrošnika povzroči znatno neravnotežje med pogodbenimi pravicami in obveznostmi strank v nasprotju z zahtevo dobre vere, če finančna institucija ne dokaže, da ta provizija ustreza dejansko opravljenim storitvam in stroškom, ki so ji nastali, kar mora preveriti predložitveno sodišče.“

- 6 Vendar je po mnenju Tribunal Supremo (vrhovno sodišče) na to sodbo Sodišča vplivala napačna predstavitev španske nacionalne zakonodaje in sodne prakse Tribunal Supremo (vrhovno sodišče). Zato je odločilo, da pri Sodišču vloži predloži predlog za sprejetje predhodne odločbe (zadeva C-565/21).
- 7 V navedenem predlogu za sprejetje predhodne odločbe je Tribunal Supremo (vrhovno sodišče) najprej glede predstavitve nacionalne zakonodaje navedlo, da se je Sodišču posredovala samo vsebina predpisov, v katerih je bilo navedeno, da morajo biti bančne provizije utemeljene z dejansko opravljeno storitvijo, niso pa bili navedeni drugi predpisi, ki so urejali konkretno provizijo za odobritev kredita in ki so zanj določali bistveno drugačno ureditev kot v primeru ostalih bančnih provizij. Drugič, Tribunal Supremo (vrhovno sodišče) je v zvezi s predstavitvijo

svoje sodne prakse navedlo, da je bilo Sodišče obveščeno o obstoju „nacionalne sodne prakse, v skladu s katero določilo, poimenovano provizija za odobritev kredita, samodejno preneha nadzor nad preglednostjo“, čeprav ta sodna praksa dejansko ni obstajala.

- 8 Tribunal Supremo (vrhovno sodišče) je navedlo, da je v sodbi 44/2019 je v resnici presodilo, da določilo o proviziji za odobritev kredita ni nepošteno, če preneha nadzor nad preglednostjo, torej če je jasno in razumljivo v širšem smislu, ki mu je bil pripisan v sodni praksi Sodišča.
- 9 Tribunal Supremo (vrhovno sodišče) je v zvezi z nadzorom nad preglednostjo spornega določila navedlo, da je bilo v sodbi 44/2019 potrjeno, da je namen zakonodaje, ki ureja provizijo za odobritev kredita, zagotoviti to preglednost (združitev vseh tistih, ki bi lahko ustrezale vsem korakom za odobritev posojila ali kredita, v eno samo provizijo, ki se zaračuna enkrat, potrošnika pa se seznanijo z njenim obstojem pred sklenitvijo pogodbe in se jo vključijo v izračun EOM).
- 10 Tribunal Supremo (vrhovno sodišče) je poleg tega navedlo, da so v sodbi 44/2019 naštetih drugi razlogi, ki potrjujejo preglednost spornega določila: prvič, potrošniki, ki se zanimajo za hipotekarno posojilo ali kredit, praviloma vedo, da v večini primerov banka poleg obresti zaračuna tudi provizijo za odobritev posojila; drugič, v skladu z ureditvijo standardnih informativnih listov mora banka obvestiti potencialno stranko o obstoju tega določila in je dejansko pogosto ena od stvari, ki jo banke oglašujejo; tretjič, gre za provizijo, ki jo je treba plačati v celoti ob pridobitvi posojila, zaradi česar je povprečni potrošnik nanjo še posebej pozoren kot na bistveni del ekonomskega odrekovanja, ki ga zanj pomeni pridobitev posojila; četrtič, iz besedila, umeščenosti in strukture določila je mogoče sklepati, da je bistveni element pogodbe.
- 11 Poleg tega je Tribunal Supremo (vrhovno sodišče) navedlo, da se je mogoče v utemeljitev celotne argumentacije sklicevati na več odločitev Sodišča. Iz ustaljene sodne prakse Sodišča izhaja, prvič, da je treba, kadar je provizija za odobritev kredita znana vnaprej in ko je njena višina ali metoda izračuna natančno določena ter je določeno, kdaj jo je treba plačati, tako da se lahko ocenijo njene ekonomske posledice za stranko, in če je obstoj te provizije ustrezno poudarjen, je treba šteti, da je prenehanje nadzora nad preglednostjo, čeprav niso podrobno navedene opravljene storitve ali dejanje, če je mogoče iz pogodbe kot celote razumno razbrati ali sklepati o naravi dejansko opravljenih storitev.
- 12 V tem smislu je bilo po mnenju Tribunal Supremo (vrhovno sodišče) mogoče navesti sklepne predloge generalnega pravobranilca G. Hogana v zadevi C-621/17, Kiss in CIB Bank, EU:C:2019:411, v zvezi s „provizijo za izplačilo“ (točke 16, 37 in 38); sodbo z dne 3. oktobra 2019, Kiss in CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820 (točke 38, 39 in 45); sodbo Sodišča v združenih zadevah C-224/19 in C-259/19 (točka 68) in sodbo Sodišča z dne 3. septembra 2020, Profi Credit Polska, združene zadeve C-84/19, C-222/19 in C-252/19, EU:C:2020:631 (točka 75).

- 13 Po drugi strani je Tribunal Supremo (vrhovno sodišče) menilo, da če so bile storitve, opravljene kot protidajatev, opravljene na področju upravljanja ali izplačila posojila ali kredita, njihova cena pa ni nesorazmerna, določila, ki določajo tovrstne provizije ali stroške, ne vplivajo negativno na pravni položaj potrošnika niti ne povzročijo znatnega neravnotežja v pravicah in obveznostih strank v njihovo škodo v nasprotju z zahtevo dobre vere. V zvezi s tem je bilo mogoče znova navesti sodbo Sodišča z dne 3. oktobra 2019, Kiss in CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820 (točke od 54 do 56).
- 14 Nazadnje je Tribunal Supremo (vrhovno sodišče) Sodišče prosilo, naj upošteva dejstvo, da je velik del španskih sodišč po sodbi v združenih zadevah C-224/19 in C-259/19 še naprej uporabljal sodno prakso Tribunal Supremo (vrhovno sodišče) v zvezi s provizijo za odobritev kredita, saj je menil, da predpostavka, na kateri je temeljila ta sodba, ni v skladu s španskim pravom, medtem ko so druga španska sodišča to sodbo razlagala tako, da je sodna praksa Tribunal Supremo (vrhovno sodišče) v nasprotju s pravom Unije na tem področju.
- 15 Sodišče je 16. marca 2023 izdalo sodbo v zadevi C-565/21, Caixabank (Provizija za odobritev kredita), EU:C:2023:212.
- 16 Tribunal Supremo (vrhovno sodišče) je 29. maja 2023 v sodbi 816/2023 (ES:TS:2023:2131), v kateri je odločalo o sporu, v katerem je samo vložilo predlog za sprejetje predhodne odločbe v zadevi C-565/21, določilo merila, ki jih je treba upoštevati pri odločanju o veljavnosti provizije za odobritev kredita, in sicer ne na splošno, temveč s preučitvijo vsakega posameznega primera.
- 17 Predložitveno sodišče v tej zadevi meni, da Tribunal Supremo (vrhovno sodišče) v navedeni sodbi 816/2023 ni upoštevalo vseh točk sodbe z dne 16. marca 2023, Caixabank (Provizija za odobritev kredita), C-565/21, EU:C:2023:212, v katerih se je obravnaval nadzor nad nepoštenostjo določila o proviziji za odobritev kredita. Omenjeno predložitveno sodišče zlasti kritizira dejstvo, da se je Tribunal Supremo (vrhovno sodišče) v tej sodbi, ki je izhajala iz očitnega dejstva, da provizija za odobritev kredita sama po sebi ni nepoštena, osredotočilo le na dva vidika, da bi ugotovilo, da v konkretnem primeru omenjena provizija ni nepoštena, in sicer
 - da storitve, za katere se plača ta provizija, niso že vključene v druge postavke, ki se zaračunajo potrošniku, in
 - da zaračunani znesek (845 EUR) od glavnice v višini 130.000 EUR ni nesorazmeren, saj predstavlja 0,65 % glavnice, glede na statistične podatke o povprečnih stroških provizij za odobritev kredita v Španiji, ki so na voljo na internetu, pa se ti stroški gibljejo med 0,25 % in 1,50 %.